

Justiits- ja Digiministeerium
info@just.ee

Teie 25.04.2025 nr 8-3/3802-1,
JDM/25-0445/-1K
Meie 11.07.2025 nr 1.1-11/2049-3

**Väljatöötamiskavatsus "Kohtunike
töökoormuse ühtlustamine,
asenduskohtunike ametisse
nimetamine, kohtunikele lisatasu
maksmise võimaldamine jt
ettepanekud kohtute töö
efektiivsemaks muutmiseks"**

Austatud proua Pakosta

Kooskõlastame väljatöötamiskavatsuse „Kohtunike töökoormuse ühtlustamine, asenduskohtunike ametisse nimetamine, kohtunikele lisatasu maksmise võimaldamine jt ettepanekud kohtute töö efektiivsemaks muutmiseks“ (VTK) alljärgnevate märkustega.

1. VTK punktis 3 on käsitletud kohtunikele lisatasu maksmist.

Kohtunike ametipalgad on kehtestatud kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusega (KRAPS), et tagada kohtusüsteemi erapooletus ja sõltumatus. Muutuvpalga maksmise aluseid ega ületunnitöö hüvitamist KRAPSiis ette nähtud ei ole. Me ei pea põhjendatuks kohtunikele palgasüsteemi erandite kehtestamist.

VTK alapunktis 3.1, kus peaks olema välja toodud probleem, puudub täpsem kirjeldus, mis probleemi lisatasu maksmisega lahendatakse, kuidas ja mille alusel lisatasu määramine võiks toimuda, kuidas on tagatud selle määramise läbipaistvus ning kas lisatasul oleks ka ülempiir. Kehtivas kohtute seaduses on lisatasude maksmine selgelt määratletud ja seda makstakse konkreetsete ülesannete täitmise eest kohtu või kolleegiumi esimeestele, osakonna juhatajatele, kohtunikele valves oldud aja ja kohtuniku juhendamise eest.

VTK punktis 3.2. nähakse võimaliku lahendusena ette lisatasu maksmist ülekoormusega töötamise hüvitamiseks (ehkki probleemi kirjelduses ei ole seda välja toodud). See on vastuolus VTK punkti 3.1. lõpus oleva VTK eesmärgiga, milleks muu hulgas on olukordade vältimine, kus kohtuasja menetleb kohtunik, kelle tervislik seisund ei võimalda tal tegelikult korrakohaselt õigust mõista. Lisatasu maksmine ei lahenda ülekoormuse probleemi.

Ülekoormus pikema aja vältel kahjustab tervist ja vähendab kohtunike töövõimet. VTK-ga kaasnevas AS PricewaterhouseCoopers Advisors lõpparuandes¹ on analüüsitud normaalse koormuse ületamist 10% ja rohkem kui 20% võrra. Sisuliselt on tegemist ületunnitööga. Töölepingu seaduse kohaselt hüvitatakse ületunnitöö vabas ajas, mis on tasustatud kui tavaline tööaeg või rahalise hüvitisena, milleks on töötaja 1,5-kordne töötasu (see ei laiene kohtunikele, küll aga on hea võrdlusalus). Töölepingu seaduse selgitustes on välja toodud, et töötaja piirangud on kehtestatud töötaja tervise ja ohutuse kaitseks ning piisav puhkeaeg on vajalik töövõime säilitamiseks ja tööjõu taastootmiseks. Seetõttu näebki TLS ette eelduse ületunnitöö hüvitamiseks vaba ajaga. Kui töötaja soovib ületunnitöö hüvitada rahas, tuleb tal see eraldi töötajaga kokku leppida². Leiame, et ka kohtunike puhul tuleks arvestada ülaltoodud töötaja piirangute põhjendustega ning ülekoormuse probleem tuleb lahendada teiste meetmetega. Ka teistel kõrgematel riigiteenijatel võib tekkida ülekoormus, kuid ka neil puudub õigus saada selle eest rahalist kompensatsiooni. TLS selgituste kohaselt peaks ületunnitöö olema põhjendatud erakorralise ja ajutise olukorraga, millest tulenevalt on vajalik töötaja viivitamatu panus³. See ei tohiks olla pidev ja tavapärane tööolukord. Lisaks ei ole VTK-s selgitatud, milliseid mitteregulatiivseid lahendusi on varem kaalutud või proovitud. Kuidas soovitud lahenduseni jõuti ja miks valiti just see? Näiteks, kas lisatasule planeeritud eelarvevahendite eest oleks võimalik suurendada kohtunike arvu. Kohtute seaduse (KS) § 6 lõike 1 kohaselt korraldab kohtunik oma töötaja iseseisvalt. Kas oleks võimalik täpsustada, et kohtunik peaks oma töötaja planeerimisel järgima tervisekaitse nõudeid?

Ka jääb VTK-s ebaselgeks, kuidas hinnatakse, millised asjad on need, mis nõuavad suurepärasest kvalifikatsioonist ja kas lisatasu makstakse asja või suurepärase kvalifikatsioonist eest.

2. Finantsanalüüsist tuleb välja peamine – struktuurimuudatusega kaasneb lisakulu riigieelarvele. Alati kõik muudatused ei toogi kokkuhoidu eelarves, kuid tänases majanduslikus olukorras tuleb rangelt arvestada muudatuste mõjuga eelarvele.

- Materjalides on toodud vajadus asenduskohtunike järele, soov maksta lisatasusid jne. See kõik on täiendav kulu riigieelarvele. Meie hinnangul on probleemiks personali puudus – vaja leida pädevaid kohtunike, kohtujuriste. Kas need hüved, mida on välja pakutud toovad kohtunike/ kohtujuriste juurde?
- Muudatustega kaasnevad täiendavad vajadused IT-lahendusteks, mistõttu on need kindlasti vaja üle vaadata ja kaardistada. Finantsanalüüsist on välja toodud vajadus Kohtute Infosüsteemi arendusteks on 500 000 eurot (poole aasta kulu). Kriitiliselt tuleks üle vaadata ajaraam/ arendajate võimekus – kas on reaalne, et jõutakse IT-arendustega valmis.
- Finantsanalüüsi tulemustest lähtuvalt oleme seisukohal, et enne muudatuste elluviimist on vajalik võtta täiendav aeg ning läbi mõelda kogu teema, sh muudatuste mõju isikkoosseisule, muudatuste rakendusskeemid jne.

¹ AS PricewaterhouseCoopers Advisors Lõpparuanne. Kohtute struktuurimuudatuste finantsanalüüs. 30. mai 2025. Tellija: Justiits- ja Digiministeerium

² Käärats, E. Treier, T. Suder, S. Pihl, M. Proos, M. Koks, M. Saar, U. Töölepingu seadus. Selgitused töölepingu seaduse juurde. Sotsiaalministeerium: 2021. <https://sm.ee/media/1908/download>, TLS § 44 selgitus.

³ Ibid.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Marge Kaskpeit 5885 1423 Marge.Kaskpeit@fin.ee
Meeli Murasov 5450 1896 Meeli.Murasov@fin.ee
Kairi Jürgenson 5982 5041 Kairi.Jyrgenson@fin.ee